

---

Om Historiens nationale Betydning og Behand-  
ling; om historiske Arbejder og Formaalene for  
en historisk Forening i Danmark.

Et Forord til dette Tidsskrift

af

**C. Molbech.**

---

**I.**

IBlandt de forskellige Midler, som forbinde et Folk til national Genhed, og give det, med Selvfølelsen af sin Tilværelses Værd, Rettigheden at være til som selvstændigt Samfund i Staternes Række, ere Sprog, Love, Sæder og Historie de vigtigste. Hvilkenomhelst af disse fire Ting man vilde borttage fra en Nation, saa maatte den derved ophøre at være det, den forhen var: en søregen Folke-Genhed; thi denne betinges ikke allene ved det physiske Phænomen, ved Stammeforholdet; den præger sig ogsaa i Talen, Vedtægten, Stikken og Mindedet om Folkelivet i Fortiden. Jeg nævnedes sproget først, fordi det uimodsigeligen af dem alle har den største Betydning, den mest almindelige Indflydelse — fordi det er den allerførste og naturligste Betingelse, hvor vi skulle tænke os et Folk. Underledes er Forholdet med Staten, som ikke nødvendigvis er bunden til Tungemaalene. Folkesfærd, som høre til grundforskjellige Sprogstammer, kunne forbindes til Stats-

eenhed (Tydske og Ungarer f. Ex.); og forskjellige Staters Nationer (den brittiske og nordamericanske f. Ex.) kunne bruge det samme Sprog. Men tilligemed Sproget forsvinder Folkestammen eller Nationen, taber sig i andre, eller gaaer over i en anden.

Da jeg nylig nævnedes Historien tilsidst, var det egentlig med Hensyn til Tidsforholdet i Culturudviklingen; ingenlunde som om den var det ringeste af de fire nationale Vaand, der i uoploselig Eenhed omslynge et Folk. Tværtimod kunne vi sige, jo mere Folket føler sin særegne, uafhængige Tilværelse, jo friere det aander i sit nationale og borgerlige Liv, jo dybere dets Følelse er af den Værdi, som Nationalitet eller FolkeEgenhed, borgerlig Selvstændighed og fornuftig Frihed i Statslivet, have for Mennesket i Culturstanden: desto høiere Priis vil Folket sætte paa ethvert Minde, der knytter det Liv, som nu rinder, til det, som er udrundet; paa enhver Erindring, hvori det kan igienleve Forfædrenes Liv, deeltage i deres Væ, deres Daad og Fortienester. — Hermed er ikke meent, at Folket eller den Enkelte skulde eller kunde vinde noget ved en forsængelig, egenkærlig, partist Tilboielighed til at ophøje sig selv i sit eget Lands Historie, eller til at ville see denne i et andet, mere glimrende Lys, end det, hvori den giennem en sanddru, klar, uforsalfket Skildring viser sig. Kun i Sandheden er det Virkelige; indbildt Værd, enten i Noget, vi selv eie, eller i det, vore Fædre have eiet, bliver kun et Selvbedrag. Men for at komme til Sandheds Erkendelse, maae vi søge den; for at kiende vort Fædreland, for at forstaae os selv og vore nationale Forhold, for at indsee, hvorledes vi ere blevne til det, vi nu ere, maae vi lære hvad vi have været. Den Dag idag kunne vi aldrig ret begribe, uden at gaae tilbage til Dagen igaar; saaledes hviler een Dag paa den anden, eet Aar paa det foregaaende; og Historien er som

Strømmens Vandløb, der ruller ustandset i Miles Strækning, og een Vandmasse skyder, efter Tyngdens Love, den anden fremad; men Ingen kan sige: her er et Stillrum, her er dette Vand nedensfor adskilt fra det andet ovenfor.

## 2.

Paa denne Maade kunne vi ogsaa sige, at vi endnu gennem Historien leve i Samsund med vore Forfædre, der for Aarhundreder, for Aartusinder siden beboede de danske Landskaber. Det historiske og nationale Slægtsskab med Forfædrene bliver vel hødt os, som andensteds, vanskeligere at erkende og paavise, jo længere vi gaae tilbage i Tiden — og det saameget mere, som der gives faa eller ingen europæiske Lande, hvor man til en saadan Grad, som Folge af en pludselig og gennemgribende Forandring i Statsforfatningen, har seet alle nationale Forhold i Folkets Forfatning udslettes og forsvinde, som i vort Fædreland. Upaatvivlelig har ogsaa dette medvirket betydeligt til, at ligesom de historiske Forhold ere blevne svagere i deres nationale Gienklang, i den Indflydelse, de have kunnet udøve paa et indvortes Folkets: saaledes er ogsaa den mere almindelige Deeltagelse i de historiske Minder svækket; en stor Deel af disse ere udslettede, og en stigende Kulde og Lunkenhed for Historiens Kilder og Materialier har overgivet faa mange af dem til Forglemmelse og Undergang i Danmark.

Dette Land har imidlertid det sjeldne, næsten eneste historiske Vilkaar: at saa langt den Kundskab om Fortiden, vi kunne kalde egentlig historisk, gaaer tilbage i Tiden, har intet fremmedt Folk, ingen fremmed Stamme fortrængt den danske fra Besiddelsen af Landet, eller hersket over den ved Undertvingelse. Vi maae gaae tilbage i den dunklere Oldtid,

for at finde Sagn, der synes at hentyde paa, at et nærbeflægtet gothisk Folk og dets Konger en Tid have hersket som Erobrere over en Deel af de danske Lande. Siden disse bleve samlede, siden Gorm den Gamles og Harald Blaatands Tider, saae man kun een Gang en norsk Konge, efter Vilkaarene i en Arvevaat, hvori hele Folket *do acaentlia aldris* havde samtykket, at indtage den danske Kongestol. — Dette er noget, som vi nu ikke mere regne, enten os, eller vort Fædreland, til Gæde eller Fortieneste; men det er i det mindste en Egenhed af en vis Mærkværdighed i den danske Nations Historie, hvorved vi dog ville bemærke: at fremmed Indflydelse, ogsaa uden fremmed Erobring, i Aarhundreder har udøvet en Virkning paa vor Nation, der i aandelig og politisk Henseende er lige fiendelig.

Den danske Historie har i øvrigt, skøndt den, naar Scandinavien undtages, i 600 Aar næsten er uden for al Berøring med den øvrige Verdens Statsforhold og Politik, ikke desmindre flere andre eiendommelige Beskaffenheder, som kunne bidrage til at give den en interessant Charakter. Dertil hører f. Ex. den betydelige politiske og militære Magt, som det danske Rige besad saa kort efter dets Samling til eet Statslegeme, at neppe 70 eller 80 Aar fra denne Begivenhed vare forløbne, før det allerede rige, mægtige og efter den Tids Omstændigheder meget cultiverede England, maatte underkaste sig danske erobrende Konger: en Begivenhed, der ikke blev uden vigtige univversalhistoriske Følger giennem den derved forberedede Undergang af det hele angelsaxiske Dynastie i England; ligesom denne Undergang ikke længe efter fuldførtes, ved Følgerne af den noget ældre Indtagelse af et fransk Landskab ved Normannerne. — Ligeledes kan man til hiin eiendommelige Charakter regne de mærkværdig hurtige Overgange fra en betydelig politisk Magt til en stor Svækkelse og Kraftløshed,

som den danske Historie fremviser, i Forening med en vis, ligesaa mærkelig indvortes Seighed eller Sammenholdighed i denne Stats og Folkets selvstændige Tilværelse — Omstændigheder, som paa flere Tidspunkter bringe en ikke ringe politisk Interesse ind i vort Fædrelands Historie.

Saaledes vare kun faa Aar forløbne efterat en dansk Konge (Knud den Mægtige) havde undertvunget England og behersket Norge, hvis Undergang han fremmede ved snild Benyttelse af misfornøiede Partier, før Danmarks Statsmagt allerede fandtes saa svækket, at Riget med Nød undgik at blive et Bytte for den norske Harald Haardraade; eller at Folket i det mindste med næsten ubegribelig Taalmodighed maatte finde sig i, at lide i 16 Aar under denne krigeriske og barbariske Konges aarlig gjentagne Rovtog. Efterat Landet var kommet til Ro under Svend Estridsen, og Riget, baade ved Arvefølge, og ved Valg i Kongestammen, var gaaet over til et Dynastie, der dannede sig af hans Sønner og deres Efterkommere: begyndte indvortes Partier, som reistes af flere Kongesønner eller Prindsen, der vilde forfølge deres Adkomst til Thronen, og af stridige Interesser imellem de Stænder, som begyndte at danne sig blandt Folket, at forurolige Landet og adsplitte dets Kræfter. Denne for Danmark lidet glædelige eller hæderlige Periode, der endog saa medførte tre danske Konges Døds og andre opværende Scener, endtes omsider med formelig Borgerkrig, og med den sørgelige Udsigt til Danmarks Sænderlemmelse i tre uafhængige Smaariger; imedens det Land, hvis Krigsflaader havde fort dets seirende Søer til de norske, britiske og pommerke Kyster, nu var et næsten værgeløst Rov for vendiske Sørovere. Et nyt Frændemord i Kongeslægten, og Ophavsmandens, (Svend Grathe) fort efter paafølgende Død, reddede Gorm den Gamles Værk fra den Oplosning, hvormed det truedes. Efterat Staten paa

denne Maade syntes at have været sin Undergang nær, forløb der neppe halvhundredte Aar, før vort Fædreland atter var hævet til en saa betydelig politisk Magt, at intet andet Rige i Norden kunde maale sig med det. Den gamle, krigeriske Erobringsaand, der altid, hvor den førte til noget betydeligt Resultat, fulgte med en kraftig Udvikling af Landets Seemagt, syntes at vaagne med forøget Styrke. De danske Slaader beherskede igjen Østersøen, og Danmarks Erobringer strakte sig mod Osten til den Finnske Bugt. Valdemarernes førte, men glimrende Periode kan betragtes som den danske Riddertid i Middelalderen. I den forenedes indvortes Kraft, Orden og Velstand med Erobringers krigeriske Glæde; Kirke og Stat, Kongemagt og Folkfrihed, Geistlighed og Aristokratie vare endnu i en for det Helt velgiørende Egeværgt og Samstemning.

Men et eneste Uheld (Valdemar den Andens Fangenskab) styrkede denne hele politiske Bygning. Ligesom tilforn Striden imellem flere Kronprætendenter i Svend Estridsens Slægt (der tildeels støttede sig til Partier, dannede i de to Hoveddele af den danske Stat: Nerne med Skaane, og Halvoen) havde førte Landet ved indvortes Krig: saaledes opstod nu en alvorlig aandelig og politisk Kamp i Staten imellem Kongemagten og det catholske Hierarchie; og under denne Kamp, og flere udygtige eller lidet kraftfulde Kongers Regiering, benyttede Geistligheden paa den ene Side, Landets fornemme og mægtige Slægter, eller Middelalderens Adel paa den anden, Statens og Kongedømmets udmattede Tilstand, for at nedtrykke den gamle fribaarne Bøndestand og bringe Landets fleste og bedste Kræfter i Kirkens og Aristokratiets Besiddelse. Fremmede Fyrster betiente sig tillige af Rigets Svaghed, og 100 Aar efter den seierrige Valdemars Død var den danske Stat atter truet med Oplosning, eller med at blive deelt imellem holsteenske Smaa-fyrster, hvoraf hver havde sin Provinds i Besiddelse som Pant-

herre. Allerede var Riget saa godt som ikke mere til; men Folket var endnu ikke tilintetgjort. En dansk Kongesøn var ogsaa tilbage, som det kunde slutte sig til; og Baldemar Atterdag blev for Danmark, hvad Rudolph af Habsburg havde været for Tydskland; han blev, efter Gorm den Gamle, det danske Rigets anden Stifter. Hans Politik og Regjeringsmaade, som vi dog for det meste kun see i endeel betydelige Brudstykker af de ydre Tildragelses Skikkelse, der synes at frembyde adskillige Modsigelser og undertiden at sætte ham i et usikkert og tvetydigt Lys, minde dog overhovedet stærkt om den italienske Statskunst i Middelalderen, indtil det 15de og 16de Aarhundrede; de robe en ligesaa udholdende og selvvirksom, som snild og behændig Statsstyrer, der forstod at bruge haarde og lemfældige Midler, at staae imod og at give efter, Alt i rette Tid. Danmarks Historie under hans 36aarige Regjering vilde endnu mere udgjøre en af dens interessanteste og mærkværdigste Perioder, dersom Kilderne gav os mere Kundskab om Landets Forfatning; om de enkelte Omstændigheder ved mange Tildragelser; om de Maader, hvorpaa Baldemar bl. a. var i Stand til at reise saa høist betydelige Pengemidler, og hvorledes han gik frem, for ikke allene at bekæmpe Holstenerne, der længe vare mægtigere i Landet, end Kongen; men ogsaa de danske Riddere eller Adelsmænd, af hvis trodsende Magt Baldemar ligesaa lidt lod sig skrække, som han gjorde sig afhængig af Almuen og den i Kræfter tiltagende Borgerstand.

Den nye, ved Baldemar Atterdag grundede Statsmagt syntes endog, under hans Datters, den kloge Margrethes Styrelse, at naae en før ukendt Høide og Styrke. Norge og Everrige, forenede med Danmark til eet Statslegeme under den danske Konges Regjering, blev til en politisk Magt, som drog Europas Opmærksomhed til sig. Men Bygningen var løs og vakkende, og skændt den, efter Anseelse, stod over

hundrede Aar, var Foreningen imellem de tre nordiske Riger under een Konge i den største Deel af dette Tidsrum kun indbildt. En sand politisk Forening imellem de tre skandinaviske Riger kunde, naar den skulde faae dybere Grund og Varighed, allene fremkaldes ved Nationernes Villie og Stemning; ikke ved Grobring, Svang eller vilkaarlig Bestemmelse. Men, for at den skandinaviske Union skulde blive vedvarende, maatte Sverrige tre Gange tvinges ved Vaabenmagt af tre danske Konger, af hvilke Ingen havde Forstand paa at regiere dette Land, og Ingen vilde indsee, at der maatte gaafe andre Midler til at beholde en saadan, ved Partiers Understøttelse fremmet Grobring, end til at vinde den; og at Sverrige var et Land, som maatte styres paa en anden Maade, end Danmark, dersom det i Længden skulde finde sig tient med en Forening, der allerede under Margrethe tegnede til at giøre det mere til en Provinds, end til et Rige. Den sidste Undertvingelse ved Christian den Anden, tilligemed dens Følger, fuldendte Adskillelsen; men efterlod endnu længe hos Danmarks Konger Tanken om en grundet Udkomst til at forene de tre skandinaviske Kroner, af hvilke kun de to indtil vore Dage bleve samlede.

Denne ledende Tanke blev en meget virkende Grund til en lang Række af politiske Forhold og Begivenheder, der efterhaanden bleve mindre og mindre heldige for den danske Stat; indtil denne omsider, efterat Kongemagten, ved at styrte det catholske Hierarchie, havde vundet en tilsyneladende Kraft, som den dog snart igien lod svækkes og sloves ved Adelsmagtens materielle Tilvæxt, for henved 180 Aar siden anden Gang syntes at staae paa Randen af sin Undergang. En ubesindigen foretaget Krig var neppe begyndt, førend Sverriges Konge, den Pfalzbaieriske Carl Gustav, havde saa godt som hele Danmark i sin Magt. Ved Hovedstadens Forsvar blev Riget reddet; dog kun i en sørgelig, ved Krigen udarmet



Tilstand, og imod Dpoffringer, som første Gang siden Gorm den Gamles Tid afrev nogle af de bedste danske Landskaber, med danske Indbyggere paa hin Side af Sundet, fra Rigets Heelhed. Allerede tre hundrede Aar tidligere havde svenske Konger tragtet efter det beleilige Bytte, som Christian den Fjerde med Mod forsvarede, men som nu omsider, saa at sige uden Sværdslag, faldt i Grobrerens Magt.

Denne Begivenhed, der egentlig gjorde Ende paa Danmarks ældre politiske Betydning, og tillige paa den gennem flere Aarhundreder ofte fornyede Tendents i Staten til Udvidelse ved Grobringskrige — tilligemed det, som fremlede Begivenheden, og med de mærkværdige, i hele Statsformen og i National-Livet dybt indgribende Folger, som den havde — forstaae vi aldeles ikke, eller begribe ikke dens historiske Muelighed og Aarsager, naar vi ikke kende Landets indre Historie og Forfatning, det danske Folks selskabelige, aandelige og politiske Tilstand, i det mindste i et heelt foregaaende Aarhundrede. Thi, hvad der skeete 1658 og 1660, havde sin Rod i Begivenheder, som foregik imellem 1523 og 1536; ja denne Rod havde begyndt at skyde langt tidligere. Kirke-reformationen, hvis første Tegns og Vaarsler under Christian II. denne „Borger-Konge“ og Fiende af Aristokratiet dog ikke ugierne havde seet, ophævede den sidste Modkraft imod Adelsmagten i Danmark, nemlig det catholske Hierarchie, der allerede var svagt og forfaldent, fordi det stod meget tilbage i aandelig Kraft og Dannelse. Da nu Aristokratiet eller Adelsmagten, efterat den allerede for længe siden havde nedtrykt den frte Bondestand og hævet sig over Borgerstanden, ikke mere havde nogen Modvægt: tiltog den vel, efter Diesynet at domme, i udbortes Magt og materiel Styrke; og den kunde, efter Kirke-Reformationen, uhindret dele med Kongerne det rige, med ubegribelig Hurtighed og Egegyldighed bortodslæde Rov af de seculariserede geistlige Grund-

eiendomme.\*) Men netop ved Mangel paa modvirkende Kræfter slappedes Adelsmagten i sin indre Kraft og Kiærne, og blev til en skrøbelig, indvortes raadde, slet grundlagt Bygning, som et eneste alvorligt Stød var nok til at omstyrte. — Det er ved at fremhæve og oplyse historiske Hovedresultater, at vi ledes til at forstaae Historien. Det horer til den Videnskab, man har kaldt Historiens Philosophie; og denne har sin Anvendelse paa enhver enkelt Stats, ligesom paa den hele Verdens Historie.

### 3.

Saaledes frembyder da ogsaa vort Fædreland, skiondt lidet i Omfang, en Række af mærkværdige historiske og politiske Omstiftninger; og den danske Historie besidder i sig selv en almindelig Interesse, der kan være uafhængig af den, som blot udspringer af nationale Forhold, eller som især opstaaer og næres ved den naturlige Følelse, der i mange Henseender giver vort eget Land og Folk en særegen Vigtighed for os, som intet andet kan opnaae. Det er derfor ligesaa vist, at denne Historie kan modtage en Behandling, der vil giøre den til en ogsaa for Fremmede belærende og interessant Læsning, som at den maa kunne fortælles paa en saadan Maade, at den Danske, der ikke er aldeles ligegyldig ved sit Fædrelands

---

\*) Naar vi erindre os, hvor overordentlig stor en Deel af Landet der i Catholicismens Tid tilhørte Bispestole, Domcapitler, Abbedier, Klostre, og Kirker i Danmark, hvilket Alt ved Reformationen blev lagt under Kronen: er det vanskeligt at giøre sig Forestilling om, hvad Anvendelse Regenterne i det 16de Aarhundrede have gjort af denne umaaelige Masse af Jordegods, hvoraf i det mindste ved Souverainitetens Indførelse neppe meget var tilbage under Kronen. En paa de utrykte Kilders Benyttelse grundet Undersøgelse af de seculariserede geistlige Godsers Skiebne og Anvendelse i Danmark, vilde give Stof til en vigtig og interessant historisk Afhandling.

nuværende Tilstand, Forfatning, politiske Vilkaar og Udsigter, paa en klar og fattelig Maade af Fortællingen maa kunne lære, hvorledes den forbigangne Tid efterhaanden har omdannet sig til den nuværende.

Nytten, ja Uundværligheden af en saadan fædrelandsk historisk Kundskab vil det ligesaa lidt være fornødent, vidtløftigere at udvikle, som det vil lade sig følge: at den endnu i vore Dage, uagtet al Tilvært af Skoleundervisningen, staaer paa en temmelig ringe og mangelfuld Fod, selv iblandt de dannede Borgerclasser. Aarsagen hertil maa uden Tvivl deels søges i en overhovedet formindsket Interesse for den indenlandske Historie, som maaskee især fra det 19de Aarhundredes Begyndelse af bliver fiendelig; deels i en med denne Formindskning samtidig Forøgelse og Udvidelse af den almindelige Deeltagelse i vor Tids store Verdensbegivenheder og overhovedet i det europæiske Liv uden for Fædrelandet, ligesom i fremmede Nationers litteraire Cultur og dens Frembringelser, m. m.; deels endelig i den fra flere Sider følelige Mangel paa saadanne Lærebøger og større Haandbøger og Læsebøger i vort Lands Historie, der paa eengang kunde tilfredsstille Videnskabens Forbringere, de dannede Classers og den læsende Mængdes Tarv. Denne Mangel er ikke tilfældig; den staaer i Forbindelse med og er en Folge af det meget, som endnu fattes for at man kunde sige, at den danske Histories Stof i enhver Tidssalder var saaledes gennemforsket, oplyst og videnskabeligt bearbejdet, at det var let tilgængeligt for den fortællende Kunst, eller for den duelige, talentfulde historiske Forfatter. Næsten i alle Perioder af vor Historie maa enhver saadan Forfatter endnu begynde med et kritisk Studium af dens Kilder og Materialier; og saameget der endog virkelig er gjort for at bringe disse for Lyset, saa langt er det dog fra, at de i enhver Retning og i alle deres forskellige Arter og Bestanddele vare udtømte, belyste og bear-

bejdede. Jeg vil blot nævne hvor lidt vi kunne sige, at der indtil paa den allernyeste Tid er arbejdet paa, med historisk Kritik at oplyse de forskjellige Stænders Oprindelse, Retsforfatning og Vilkaar i vort Fædreland, giennem hele Middelalderen og ned til det 16de Aarhundrede; og hvor uklare, næsten blot paa nogle almindelige og ubestemte Udtryk og Benaevnelser beroende Forestillinger, man i Almindelighed har gjort sig om Forholdene imellem Kongemagt og Stænder, imellem Adel og Bøndestand, eller om Krigsrustning og Børnepligt, om Kiøbstædernes Forfatning, om Statsindtægt og Beskatningsmaade i hine Tider.

Dette anføres her kun som Exempler paa de forskjellige Aarsager, der have medvirket til, at uagtet mange hæderlige og berømte Forfatteres Arbejder og Bidrag til vor nationale Histories Oplysning og Bearbejdelse, kan det i det mindste ikke siges, at denne Historie er bleven saaledes tilgængelig for Folket, som den henimod Midten af det 19de Aarhundrede maatte være det, dersom den skulde kunne vinde levende, almindelig, medborgerlig Interesse. Ikke desmindre ville endog Mange, der nu savne en saadan Interesse, ei kunne følge for sig selv, at det ved utallige Leiligheder er den mest sølelige, ligesom det for Statsborgeren altid bliver en utilgivelig Uvidenhed, ikke at være hjemme i sit Fædrelands Historie. Naar her siges, at være hjemme i den, da kan derved ikke menes, at man engang i Skoleaarene har modtaget en historisk Underviisning, hvoraf det endelige Udbytte sædvanligen ikke strækker sig videre, end til enkelte vigtigere Navne og Begivenheder, hvis Aarsøge og Aarsaal man undertiden ei engang mindes; mindre med nogen Klarhed seer Begivenhederne i deres Udspring og Sammenhæng\*).

\*) Hvad tidligere historisk Underviisning kan have grundlagt, bliver i Almindelighed kun saare lidt bestrykt eller udvidet ved academiske Studier. Fertil bidrager, seruden andre Aarsager, upaatvibselig

Et saadant Udbytte bliver da selden til meer end et livløst Skelet af Fædrelandshistorien, hvis fleste Træk snart igjen svinde af Erindringen. Den mere levende, med Deeltagelse, Varme og Kiærlighed for Sagen forenede Indsigt i Historien opnaaes derimod kun ved en saadan Fortrolighed med de forbigangne Tiders Skikkelse, der udrinder af et noiere, fuldstændigere Kiendskab til Begivenhedernes virkelige Sammenhæng og til deres Resultater eller Folger; til Begivenhedernes Stueplads, eller Fædrelandets Geographie og Localiteter; til de mærkværdigste handlende Personer, eller historiske Charakterer; endelig til de enkelte Forhold og Omstændigheder i Folkets Tilstand, Forfatning, Sæder, Love, Fremgang i Cultur og Moralitet. Heraf allene kan det sande historiske Billede af Fortiden dannes sig.

#### 4.

En udførligere Fortælling af Historien er derfor uundgaaelig nødvendig for at tilvejebringe og befordre egentlig historisk Kundskab, og levende historisk Anskuelse. Man har tillige fra den Tid af, da Europas nyere Cultur begyndte med Videnskabernes og Konsternes Gienfødelse, overalt erkjendt, at en saadan historisk Fortælling nødvendigen maatte grundes paa en sand, tilforladelig Fremstilling af Historiens factiske Stof, — der vist nok lader sig berette i blot annalistisk Form,

---

ogsaa den: at man ved vort Universitet forholdsviis kun har gjort de historiske Videnskaber lidet deelagtige i de idelig stigende Forbringer paa en mangfoldig og udstrakt Kundskabsmasse, hvilke man paa Examenstiden vil have lagt for Dagen af den tilkommende Statstjener. Det kunde saaledes i det mindste vel forlanges af den danske Lovkyndige, som dog ei tør være ganske ubidende i den danske Statsret, at han tillige maatte besidde en nogenlunde omfattende og vel grundet Kundskab i den danske Statshistorie.

eller som Kronike; men at dette Stof, for at blive levende historisk Fortælling, maatte oplives af den Aand, der udgaar fra en filosofisk og politisk Beskuelse af dets Indhold, af Begivenhedernes Væsen, Oprindelse og Sammenhæng; og at Aanden tillige maatte ytre eller aabenbare sig i en Fremstilling, betinaet ved Fortællingens Kunst: med andre Ord: ved Historiens Kunstform. Denne lader sig hverken fremstille i det blot annalistiske, eller i det blot reflecterende Element; hverken i det blotte Factums isolerede Beretning, eller i den filosofierende Betragtning over enkelte historiske Resultater og Omstændigheder; men den fremtræder som en høiere Genhed, hvori begge Elementer ere opløste, og hvori Beskueligheden aldrig svækkes eller lider under Reflexionen og den praktiske Anvendelse af det historiske Stof.

Man har ogsaa i nyere Tider, skøndt under meget forskellige Forhold, søgt at danne sig en saadan Kunstform for Historien efter de Gamles Monstre, hvilke man i visse Henseender endnu stedse maa betragte som uovergaaelige. Men man har tillige maattet erkende, at Historien i hine Tider, da man, mindre overvældet af Kildernes uhyre vorende Mængde, fornemmelig beskrev og fortalte sin Samtids Begivenheder, eller hvad Historieforfatteren selv havde oplevet, maatte fremstaae under en Charakter og Skikkelse, hvis Eiendommeligheder for en Deel ei lade sig overføre paa den nyere Tids historiske Fortælling. Det er i det mindste en næsten almindelig Egenkab ved denne, at den har et større Præg af overvældende Stoffrigdom, eller af en ikke endnu tilstrækkelig glennemarbejdet Masse af Kildernes annalistiske Element, end den har Præget af den aandrige, mod det Væsentlige rettede, ved store Ideer bestaaende, af Patriotisme og Nationalfølelse begejstrede Fortællingskunst, som aabenbarer sig i Oldtidens græske og romerske historiske Mesterværker. I øvrigt kan det, ikke uden Grund siges: at

Historien hos enhver af Europas Hoved-Nationer har antaget en vis særegen Charakter; og dette er ligesaa vel en Folge deraf, at Historien tilligemed Poesien modtager det mest individualiserende Afpræg i Mand og Sprogform af ethvert Folks nationale Eiendommelighed; som deraf, at Historiens Stof og Indhold hos enhver af de europæiske Nationer har mangen organisk Forskiellighed. Vilde vi f. Ex. betragte et Land og et Folk, med hvilket vi staae i nær Berøring, og som paa vort eget har havt en vedvarende og stærk Indflydelse, nemlig det tydske: da vilde vi med Lethed opdage, hvormeget dette Lands nyere Forsatning har bidraget til at give dets Historie en ganske særegen Skikkelse. Tydslands Adspjaltelse, fra Mideldalderen af, i en Mængde større og mindre selvstændige Stater, (og deriblandt geistlige, med Valgfyrster, ved Siden af de verdslige) ligesaa Kongeriget, indtil den frie Rigsstad — med deres Forbindelse til et Slags politisk Genhed, et Slags Rige, med fælleds Overhoved, ved Siden af et Samfund af valgte Rigsstænder — og dog et saadant Rige, hvori den ene tydske Landsherre kunde føre Krig med den anden, ja endog med Rigets repræsenterende Overhoved, Keiseren selv: disse Omstændigheder, som have udviklet den tydske Nationalitet under en Mangfoldighed af meget afvigende Modificationer, have tillige gjort Tydslands Historie til en uoverskuelig Mængde af Specialhistorier, hvoraf det kun med næsten uovervindelig Vanskelighed er muligt, at danne en sammenhængende Stats- Rigs- og Folke-Historie. Det var ikke før i det 18de Aarhundrede, at man forsøgte herpaa; og selv de nyeste Arbejder af den Art lægge for Dagen, hvor overordentlig sjelden den Forening af Landskræfter vil findes, som er fornøden til fuldkommen at glennemtrænge og overvælde Stoffet i dette Kæmpeværk.

Imidlertid er ei allene i Tydsland, men i ethvert andet

Land i Europa, der ikke vaander sig alt for smerteligt under Tidens voldsomme Siæringskraft, under det 19de Aarhundredes uhyre Udviklinger af en ny europæisk Verden, paa den ene Side vaagnet en mægtig Drift til endnu at give det historiske Arbejde umaadelige Forøgelse, ved at fremdrage for Lyset enhver hidtil skjult eller ufuldkommen ~~oahenkaet~~ ~~Stat af~~ ~~Si-~~ ~~storiens~~ gamle og nyere Kilder, hvis Tilvæert i enkelte Lande (saasom Frankrige og England\*) allerede i sin Begyndelse gaaer i det Uhyre; paa den anden Side er vaagnet en ikke mindre mægtig og virksom Stræben og frembringende Kraft i at benytte og forarbejde det længe bekiendte, men slet anvendte, eller det af Aarhundreders Nat eller halvmørke Skumring fremkaldte nye historiske Stof. Den historiske Production har i den sidste Menneskealder tiltaget i et Forhold, der i enkelte Literaturer (den tydske, franske og engelske) forbauser, ikke blot ved Storrelsen, men ved det virkelige og varige Værd, som en stor Deel af denne rige, idelig vorende Mængde af historiske Arbejder unegtelig besidder. Ja, der er endog et iblandt hine Lande, (Frankrige) hvorom man, uagtet dets allerede gamle og glimrende videnskabelige og literaire Cultur, og uagtet Alt, hvad der i to Aarhundreder er arbejdet for at opdyngge et umaadeligt Forraad af Kilder for Stats- og Nationalhistorien, dog kan sige: at først i det 19de Aarhundredes andet og tredje Decennium begyndte man der at ahne og at forstaae, hvorledes Grundvolden maa lægges for et historisk Arbejde, og hvorledes en Historie, der kan fortiene dette Navn, bør skrives.

---

\*) I andre Lande, f. Ex. Italien, (kiøndt det allerede maaskee staaer øverst i det, hvad der er virket for de historiske Kilders Bekiendtgjorelse; ligesom intet andet Land overgaaer Italien i Archivernes Rigdom) Spanien og Portugal, forestaaer endnu hien Tilvæert, i en ikke ringere Grad, naar mange, endnu slet ikke eller lidet tilgængelige Archiv-Statte i disse Lande engang aabnes til friere Brug.



Dette kan vel ingenslunde i en saadan Almindelighed siges om den franske historiske Literatur i det Hele, eller forsaavidt som den omfatter den gamle Tid og Universalhistorien; man behøver bl. a. kun at tænke paa, hvad de to lærde Corporationer i Frankrige, Benedictinerne og det franske Videnskaberne's Selskab for Historie og Antiquiteter (det uegentlig saakaldte "Academie des Inscriptions & des belles-lettres") have udrettet — man behøver kun at mindes om de tre Navne Bossuet, Bayle og Voltaire, for at erindre, hvad de ovenfor nævnte Hovedgrene af Historien baade ved Forskning og ved Aand og Talent, i det 17de og 18de Aarhundrede have vundet i Frankrige. Sæller ei kan nogen være ubekiendt med, at allerede fra Middelalderen af vidne de gamle franske Krøniker og Memoirer, der begynde, hvor hine slutte (hvilket Arbejde er ikke allerede Gommies' Mindekrift fra Slutningen af 15de Aarhundrede over Ludvig den Ellevtes og Carl den Ottendes Regjeringer!) om et Anlæg og Talent for historisk Fortælling, hvori maaskee allene Italienerne i det 15de og 16 Aarh. kunne maale sig med de Franske. Men hvor lidt man dog, lige indtil vor Tidsalder, i Frankrige har forstaaet at benytte den rige Skat af Kilder til en saadan Behandling af den franske Stats- og Folkeshistorie, som kunde tilfredsstille Videnskaben, Kritiken, og det 19de Aarhundredes filosofiske og politiske Standpunkt for Historiens Betragtning: derom overbevises vi bedst ved at læse aandrige og lærde franske Historikeres egen Skildring\*) af det, den franske Historie har været, inden man i vore Dage begyndte at belyse Stoffet og bruge Kilderne med samvittighedsfuld Flid og upartisk Sandhedskærlighed.

\*) Fremfor Alt A. Thierrys "Lettres sur l'histoire de France, pour servir d'introduction à l'étude de cette histoire" (1827) et Skrift, der fortæner Navn af klassisk, og har gjort Epoque i den historiske Kritik og Smag i Frankrige.

Men herved frembyder ogsaa netop Frankriges nyeste Litteratur det interessante Phænomen, at den viser os Historiekrivningen og den historiske Kunst i et ganske friskt ungdommeligt Liv, og i en fleerådig ny Udvikling under forskellige Retninger. Det er dette Phænomen, denne Nyhed, denne mægtige, friske Skabningskraft, denne ædelige Begeistring for historisk Sandhed og historisk Videnskab hos den nærværende Generation af de bedre franske Historikere, som foranlediger mig til at opholde mig nogle Dieblit ved Betragtningen af Historiographiens Tilstand i Frankrige, fremfor i noget andet Lands Litteratur.

Der er, kan man sige, i dette Land, hvorfra det 19de Aarhundredes store Omvæltninger og Omkiftninger af den europæiske Verdens politiske Forhold, og saamange af dens sociale og videnskabelige Kulturbetingelser, ere udgaede, — der er, efterat den revolutionære Siærlingsperiode, med alle dens Rystelser og Forvildelser, for en stor Deel var gennemgaaet, vaagnet en virkelig historisk Enthusiasme. Det er ogsaa i dette samme Land, at vi have seet to af dets fortrinligste nulevende Historiekrivere (Thiers og Guizot) fra Videnskabsmandens og den offentlige Lærers Stand at hæve sig til de høieste verdslige Embedsposter i Staten. For at studere den historiske Kunst fra de nyere Tiders høieste Standpunkt, kunne vi saaledes nu ikke længere indskrænke os til den italienske og engelske Litteratur; vi maae tillige gaae til den franske, saaledes som den i vor nærværende Tidsalder har begyndt med friske Kræfter at aabne sig en ny Bane, hvor alle Historiens Elementer og Skikkelser have fundet værdige Repræsentanter.

Saaledes var det paa en Maade Chateaubriant, som med sin flammende Phantasi og religiøse Begeistring, mægtigere, om endog ikke dybere end Bossuets, aabnede sine Landsmænds Øine for det Poetiske og Sublime i Historien,

naar den fra sit høieste Standpunkt betragtes som Aabensbaringen af en Verdensaand, der giennem Martusunders Om- løb, i umaadelige Perioder, som i det Svundnes Villedde flyde sammen i enkelte colossale Tidsstikfælsler, fører Menneskeheden frem til et Maal, hvis Udgang og hvis Ende begge følge sig for Dødeliges Blik. Virkningen af en saa mægtig Genius, af en saa stærk og glødende Indbildningskraft, kan blive meget farlig for Historien, for hvilken denne Gvne vel er uundværlig; men hvor den dog ikke maa herse over Forstanden, hvilken det tilkommer omsider at skielne og afgjøre, om de Billeder, Phantasien modtager og danner sig af den svundne Verden, ere overeensstemmende med det Virkelige; eller om de snarere ere frie Fictioner, Producter af Digterevnen, mere end af den historiske Opsatning. Chateaubriant, en af sin Tids første Stilister, kunde selv ikke blive nogen egentlig eller classisk Historieskriver; men han har virket betydeligt til at frembringe og danne det 19de Aarhundredes nye historiske Skole i hans Fædreland.

Endskiondt nu denne i sine Productioner, naar man vil betragte den større Masse af Arbejder, ikke savner en Mangfoldighed i disses Character, der bestemmes ved andre, tildeels individuelle Grunde og Formaal: saa er der dog, hos de fortrinligste og ledende franske Forfattere to Hovedretninger, hvortil man kan henføre Udviklingen af den historiske Konst; to Hovedarter af nationale historiske Værker, som hver paa sin Vis have fremmet Videnskabens renere og fuldkommere Udvikling. Den første af disse er den, som fortrinligen holder sig til en tro, livelig og beskuelig Fortælling af Tildragelser, Omstændigheder og Forandringer, der have egentlig historisk Betydning, der have medvirket til at danne og om-danne Tidernes Skikkelse hos det enkelte Folk, hvis Skiebne berettes: en Historie, som viser os Billedet af Nationen, dens

store og mærkværdige Mænd eller aandelige Repræsentanter, og disses Gierninger og Bedrifter; eller med andre Ord, som er et saadant Arbejde, hvori Fortælleren saameget muligt lader Historien selv tale, oplyser den ved Forskningens og Kritikens Midler, trænger ind i Begivenhedernes Siæl, men ikke forsømmer at lade Historiens indvortes Liv fremgaae i den sande, den virkelige ydre Skikkelse, som det engang eiede, da Fortiden var det Nærværende. Dens Grundlov har Thierry paa et Sted opstillet i denne Sætning: „Historieskriverens første Egenskab er ikke Trostaa imod denne eller hiin, nek saa retfærdige, ædle, retskafne Mening; men det er Trostaa imod Historien selv. Fremfor alt andet, maa Historieskriveren være Tidernes Maler.“\*) Om denne, fortrinlig mod det Objective i Fortællingen rettede Still i den historiske Kunst, gjelder det især, at da den, som vi have sagt, søger at lade Historien selv tale, saa maa den, for at kunne dette, modtage, benytte og overlevere det historiske Stof saaledes som Tiden har levnet det. Lidt kunde man ønske sig noget andet eller mere, end det, som forefindes; men der gives ingen anden Vei, end at bruge dette, saa fuldstændigt, saa samvittighedsfuldt som muligt. At ville, i denne Art af historisk Fortælling, udfylde Huller og Mangler, om ikke just ved at berette opfundne, eller ganske usikre og utilforladelige Tildragelser, saa dog ved at bøde paa det Manglende ved en Sammensætning af Gietninger og historiske Mueligheder, lader sig ikke gjøre; og et saadant Foretagende rober sig i Almindelighed ved at savne det Præg af Sandhed, Naturlighed og Tilforladelighed, der pleier at følge endog den simpelle, mest usmykkede sanddrue Fortælling af rene Facta eller Kiendsgierninger. Imidlertid kan dog en saadan Fortælling aldrig opfylde sin Hensigt, som historisk Arbejde eller

---

\*) Lettres sur l'histoire de France, p. 36.

Konstværk, dersom den altid bliver staaende ved det Enkelte, det Afsondrede, det Materielle i Tildragelserne. Overalt er der aandeligt Liv og levende Kræfters Virken i den menneskelige Verden; og dette Liv har ingen Tidsalder, intet Folk, der har en Historie, savnet. Dette aandelige Liv maa den historiske Fortælling bevare og giengive; den maa aldrig ophøre at hylsefætte Tanken og Forstanden, imedens den sætter Indbildningskraften og Phantasten i Virksomhed.

Hos de nyeste franske Historiefriivere have bl. a. *Varante* (*Histoire des Ducs de Bourgogne*) og *Thierry* (*Histoire de la conquête de l'Angleterre par les Normands*) udmærket sig i denne objective Fortællingsmaade — den første ved en høj Grad af usmykket Reenhed og Umiddelbarhed i Begivenhedernes Fremstilling, der paa en Maade minder om de franske *Chroniques* fra Middelalderen, som *Varante* med Flid og Kjærlighed, men ogsaa med Kritik, har benyttet; den sidste ved en dybere Værdom, en mere giennemtrængende og overskuende Aand, en større Universalitet i Idée og Synsmaader. *Michauds* berømte Værk over *Korstogenes Historie*, et ligesaa mærkværdigt Monument over Forfatterens Værdom, som over hans Talent, tør man uden Betænkning stille ved Siden af *Varante* og *Thierry* — de to nationale Historikere af denne Skole i Frankrige (*l'école historique*), der have fortjent og vundet det mest afgjorte Vifald. Til hvilken Grad, Smagen i Historien hos det franske Publicum har forandret sig til det Bedre, kan den Skiebne, *Michauds* Værk har havt, allene lære os;\*) men hvorledes skulde denne Smag have dannet sig, naar det ikke var steet ved Videnskabens Fremskridt og Udvik-

\*) Hans *Histoire des Croisades*, der udgjør 5 store Octavbind, og med Tillæggene af *Bibliographie des Croisades* og *Bibliothèque des Croisades*, 11 Bind, udkom første Gang 1812—22; og man trykker nu (1838—39) allerede paa den femte Udgave.

ling, der i de sidst forløbne tyve Aar har givet den franske historiske Litteratur et Værd, en Betydning og en Rigdom, som den aldrig forhen har kiendt?

Den anden Hovedart af historisk Fortælling og Kunst, som i vore Dage har dannet sig i Frankrige med bestemt og udmærkende Charakter. er den. hvori man paa en Maade kan sige, at Begivenheder og handlende Personer spille en underordnet Rolle, men Begreber, Betragtninger og Slutninger Hovedrollen. Det er den reflecterende eller saakaldte philosopherende Skole (*l'école philosophique*) blandt de franske Historikere. Man har givet den dette Navn, i Modsatning til den ovenfor karakteriserede Skole, hos hvilken det episke, (for ei at bruge Udtrykket: det poetiske eller digteriske) Element i den historiske Kunst er det meest giældende; og som man fortrinsviis benævner: *l'école historique*. De, som høre til den philosopherende historiske Skole, ville, der hvor Principet hersker med absolut Magt og Jderlighed, ikke saameget fortælle Historien, som de ville fortolke og forklare den; de anvende den, som et Stof, hvoraf de, hver efter sin Theorie og Tænkemaade, uddrage politiske Sætninger og Lærdomme, eller philosophiske Begreber og Regler, meer end de gaae ud paa at fremstille Historiens Indhold ved Fortællingens objectivt virkende Kunst. Denne Kunst yttre sig fortrinligen i at samle, opfatte og forbinde det Sande, Væsentlige og Betydende i Historiens Stof paa en saadan Maade, at Læseren med lige Lethed og Behag giennem Phantasien og giennem Tænkningen kan modtage og danne sig det historiske Billede; eller beskue de forbigangne Tidens sande Skikkelse, og deres Omstiftninger giennem Aarhundreders og Tidens alderes Løb. Vel kan en saadan Fortælling i mange Tilfælde ikke blive tydelig, dersom Historieforfatteren forsømmer at forklare os Grund og Aarsag til det, der er skeet og foregaaet i

Verden; dersom han ikke søger at oplyse, hvorfor visse store Begivenheder fulgte paa Andre, eller indtraf tilligemed Andre; og dersom han ikke nu og da til rette Tid ligesom standser Læseren, for at lede ham til Eftertanke over det Fortalte, og bringe ham til at overskue større Partier og Hælder med deres Følger, til at giennemtrænge og bedømme Begivenhedernes Charakterer og Resultater, tilligemed eller ved Siden af det Enkelte af Historiens Indhold, som han stykkeviis lader glide forbi vor Betragtning. Men vil han paa den anden Side forklare og undervise alt for meget; vil han bestandigen kun lære os, hvad der overhovedet er kommet ud af historiske Begivenheder, Handlinger og Forandringer, hvilke Resultater de have givet for Statsret og Statskunst, eller hvilke philosophiske og politiske Sætninger, de kunne tiene til at bestræke: da vil denne Maneer i Historiens Fortælling let blive til en ganske eensidig Retning, der fører bort fra den historiske Kunst; thi ved den kan omsider al reen Fortælling og objectiv Fremstilling af det historiske Stof gaae tabt, og kun Begreber, Sætninger, Meninger og Sagttagelser blive tilbage. Hermed berøves da ogsaa Læseren en stor Deel af den Forening af fri Beskuelse og fri Tænkning, som Historien fordrer; og dermed forsvinder tillige den karakteristiske Interesse og Nydelse, som historisk Læsning pleier at medføre. Denne Interesse ligger egentlig og nærmest i at vi selv umiddelbart opfatte Begivenhederne i deres Billede, og danne os en Dom over dem og de handlende Charakterer; og den Maade at skrive Historien paa, hvorved det Individuelle i Charakterer og Tildragelser næsten forsvinder, og kun Ideer eller almindelige Resultater gøres gjældende, og med aabenbar eller skjult Magt skaffes Indgang: er i det mindste ikke den Maade, der kan være sikker paa at vinde den største Popularitet hos Folket.

Men ogsaa en saadan Retning i Historiekrivningen maatte

komme frem og ved i sin Art fortrinlige Arbejder gjøre sig gjældende i Frankrige, i en Periode, hvori den nyere Tids største politiske Omvæltning og Idee-Udvikling, blandt andre Folger for det videnskabelige Liv og dets højere Cultur, ogsaa medførte en ny Uddannelse af det historiske Studium og af den historiske Production i enhver Retning og Skikkelse. Philosopherende Statsmænd og Retslærde gjorde saavel den hele nyere Tids Civilisation, som Frankriges nationale Historie, og fremfor Alt Revolutionen, til Gienstand for deres Forskninger og pragmatisk-politiske Fremstillinger. Guizot, der i et dybere Studium af den brittiske Statsforfatning og Statshistorie, søgte Middelet til at forstaae og forklare den franske Revolution, gif fra sit ufuldbendte Værk over de engelske Borgerkrige og over de Statsomvæltninger i dette Land, der begyndte under Carl I. og endte med det stuartske Dynasties Fordrivelse\*), over til, i en Række af trykte Forelæsninger, at meddele historisk-philosopherende Skildringer af Frankriges og Europas Civilisation, af den sociale, politiske og videnskabelige Culturs Udvikling gennem Middelalderen og den nyere Tid. Til ham sluttede sig nærmest den mest talentsfulde og stilistisk begavede Historieforfatter, som den franske Revolution hidtil har fundet: Thiers.\*\*)

Hans Værk forener uden Tvivl i højere Grad, end Guizots Arbejder, Fremstillingens Ild og Liv, og Præget af den historiske Kunstnerhaand, med Statsmandens kloge, glennemtrængende og omfjærende aandelige Blik. Det er naturligt, vi maae bringe i Regning, at han skriver sin Samtids Historie, og behandler den fra et nationalt, paa en Maade ogsaa fra et vist Partis, fra et mere specielt republicanisk (eller saakaldet liberalt) Standpunkt; men da han med et stort og mægtigt

\*) Hist. de la Revolution d'Angleterre. I. Partie. T. 1. 2. Paris 1826—27.

\*\*\*) Histoire de la Revolution française. 10 Voll. Paris 1827. Syvende Udgave udkom 1838.



Talent, og med en høj Grad af politisk Oplysning, staaer midt i Tiden og Begivenhederne, fortæller han dem overhovedet mere i den antike, end i den moderne historiske Konst-  
Stil. En anden, noget tidligere Forfatter, Mignet, deler den sidste Egenkab med Thiers; staaer maaskee tilbage for denne i at beherske en mere udvidet politisk Synskreds, men overgaaer ham i den næsten mageløse Evne, han har vist til at sammentrænge sin Fortælling af Revolutionshistorien, uden at den ved sin reflecterende Charakter har tabt al objectiv Beskuelighed.

Med et maaskee mindre berømt og glimrende Navn, end disse hans Forgængere, der, ved at behandle den Periode, som indslutter alle Samtidens mægtigt indgribende Interesser, have sængslet dens Opmærksomhed og Beundring: er *Michelet*, desuden bekendt som offentlig Lærer og ved andre historiske Arbejder, fremtraadt som den første Bearbejder af det franske Folks Historie\*), der med Geniets Aandskraft forbinder den historiske Forskers Samvittighed, Utrættelighed og Selvopoffrelse. Et umaadeligt, høist agtværdigt Forarbejde var imidlertid allerede bragt tilveie af de italienske Republikers Historieforfatter, Schweizeren *Sismondi\*\**). Hans samvittighedsfulde og forbausende Arbejdsomhed havde bidraget overordentlig meget til at jævne Banen for hans Efterfølgere; men skøndt han er langt mere end Annalist, besad han dog ikke Aandskraft nok til at beherske og forme Stoffets uhyre Masser, som hans meer og mere udfølmende Værk optog. Det var *Michelet* forbeholdt, at forene den gedigne Lærdom og skarpsindige Kritik, som fra Benedictinerens historiske Skole har havt et aldrig opgivet Siem i Frankrige, med den nyere Tids politiske, filosofiske og statsøconomiske Syns-

\*) Histoire de France. Tome I—III. (Indtil Carl den Femtes Død 1830). Paris 1833—37.

\*\*\*) Histoire des Français. Tome I—XXII. (Indtil 1598.) Paris 1821-36

maader. Det er ved ham, at den franske Historie i Middelalderen første Gang har modtaget en Fremstilling, hvis Lærdom hverken har fortrængt eller skadet den historiske Kunstform. Man kan i det mindste sige, at der hos denne Historiker hersker et Liv, en poetisk Varme og Begeistring for den historiske Sandhed, som bestæler Fortællingen, og giver den, selv der, hvor den maa bevæge sig frem med tunge Skridt imellem det opdyngede Stof af Middelalderens Kroniker og Aarbøger, et indvortes, et nationalt Liv, der fængsler Læseren. Den nationale Charakter, Præget af filosofisk Tænkning, og en digterisk bevægelig Phantasi — maaskee undertiden noget vel levende, vel dristig for Historiens sindige, alvorlige Muse — høre til de mest fremtrædende Egenskaber ved denne aandrige og talentfulde Forfatteres Værker.

## 5.

Det er fiernt fra min Hensigt, at ville med nogen Fuldstændighed skildre Historiens Opkomst og nærværende Tilstand i Frankrige, der høre til de mærkværdigste Phænomener i dette Lands nyere Literatur. Jeg vilde blot ved enkelte Træk og Betydninger ogsaa lede Tidsskriftets Læsere til en nærmere Opmærksomhed paa den Kiendsgierning: at en af Europas mest oplyste og dannede Nationer, der i Aarhundreder har haft Kroniker og Historieforfattere, først i den nyeste Tid har begyndt at komme i Besiddelse af en egentlig national Historie; fordi det først er i denne samme Tid, at de Betingelser, som dertil vare uundværlige, have forenet sig hos aandsfulde og begavede historiske Forfattere.

„Det var den franske Revolution,“ (som jeg alt tidligere har bemærket) der først gav Historieforfattere Frihed og Uafhængighed af Regjeringen og Hoffet, og saaledes først gjorde det muligt, med Upartiskhed at skrive den franske Statshistorie

efter Henrik den Fjerdes Død.\* Men det var ikke Revolutionen allene, der dannede de Franske til Historiefrivere; thi ved den „maatte den historiske Muse, fra en Hofdame, blive Demokratiets, Revolutionsaaandens og Jacobinismens Tjenestepige.“\*) Det var det, med den Bourboniske Restaurationsperiode, og med Befrielsen fra Napoleons Landstyrening, og den alle Forhold beherskende Statsinteresse, som paa den ene Side fremkaldte en til Begeistring stigende Deeltagelse for Nationalhistorien og dens Gienneforsknings, og paa den anden Side den dobbelte Retning i de ledende Ideer for Historiefriveren, som jeg ovenfor har berørt.

Den historiske Videnskabs og Fortællings Skiebne og Udvikling har været anderledes, og har taget en anden Retning, hos andre europæiske Nationer, f. Ex. den italienske og engelske. Af disse staaer isærdeleshed den forstnævnte ogsaa heri paa et langt tidligere Kulturtrin; Englænderne have vel overhovedet meer end et halvt Aarhundrede forud for de Franske i at behandle Historien fra et nyere videnskabeligt og politisk Standpunkt; men Frankrige staaer ikke tilbage for England, hverken i Kildernes Rigdom, eller i deres tidlige Forskning og Bekendtgørelse. Jeg har imidlertid her allene taget Frankrige til Exempel; og maa ganske forbigaae den nyere Tids rige og høist interessante historiske Konstudvikling og Historiefrivningens Tilstand, saavel i de to nylig nævnte Lande, som i Tyskland. Her har det historiske Stofs Natur, Landets særegne Forfatning og Nationens Charakter, ledet til en Lærdom og Grundighed i at samle og drøfte dette historiske Stof, hvort Tyskerne i det mindste ikke overgaaes af Nogen; saa vist som det er, at de hidtil i den historiske Composition og Stil hverken have kunnet naae de Franske, eller Englænderne.

\*) Maanedsskrift for Literatur. XIV. Bd. (1835). Side 148—149.

Heller ikke vor egen Literatur vil jeg her videre berøre med de nylig anførte Hensyn; da jeg for en stor Deel kan henvise til et tidligere Arbejde, hvori jeg har meddeelt Bidrag til dette Omnes Behandling. \*) Hvad her i det mindste bør tilføies, er: at ogsaa i vort Fædreland har i de sidste Aar yttret sig Teen til et beayndende nyt Liv i den historiske Interesse og videnskabelige Virksomhed, en vorende Deeltagelse for denne Hovedgreen af Nationallitteraturen, en fleersidig, agtværdig Stræben efter at udfylde dens længe folte Savn, hvilket Alt berettiger os til bedre Forhaabninger; ligesom det unegtigen staaer under en, om endog fiernere Indflydelse af den stærke, almindelig udbredte Iver, den utrættelige Samlerflid og productive Kraft, hvormed man i hele Europa søger at udvide Historiens Stof, og at arbejde paa dets renere og værdigere Fremstilling.

Til de forskjellige Veie, hvorpaa der stræbes frem til dette Maal, og til de udvortes Midler, hvorved man, ikke felden med Held og Fremgang, søger at fremme og understøtte den historiske Forskning, Kildernes Undersøgelse, Oplysning og Bekjendtgjørelse, og Oplivelsen af national Sands, Interesse og Varme for historiske Studier og deres Frugter: horer ogsaa de talrige historiske Selskaber og Foreninger, som i de fleste Lande i Europa have dannet sig, eller med fornyet Organisation ere traadte i Virksomhed, i de sidste 20 til 30 Aar. — Efterhaanden at meddele en saavidt mulig fuldstændig Efterretning om disse Samfund, deres Virksomhed og bekjendtgjorte Arbejder: er et Foretagende, som for Diebliffet ei laader sig udføre; men som uden Tvivl ikke turde ansees for uovereensstemmende med nærværende Tidsskrifts Formaal. Her vil jeg indskrænke mig til, allene at nævne de historiske Sam-

---

\*) Artikelen: om nordisk Historiographie, i Maanedsskrift for Literatur. XI Bd. (1834). S. 420—493.

fund, der ligge os allernærmest, og hvoriblandt, med Hensyn til den danske Stat, det 1833 stiftede „Slesvig-Holsteen-Lauenborgske Selskab for den fædrelandske Historie“ fortrinligen maa interessere os. Dette historiske Samsfund, hvis Navn betegner dets Virksomheds Formaal og Grændser, constituerede sig den 13de Marts 1833 med 41 Medlemmer, hvis Antal i Julii Maaned s. A. var voret til 172; men udgjorde i Maret 1837 kun 167. Selskabets Arbejder dele sig fornemmelig imellem Samlingen af Diplomer og Brevskaber til Hertugdømmernes Historie, for deraf at forberede Udgivelsen af et Diplomatarium for disse Landes Historie;\*) og Udgivelsen af et historisk Tidskrift, hvoraf under Titelen: „Archiv für Staats- und Kirchengeschichte der Herzogthümer Schleswig, Holstein, Lauenburg und der angränzende Länder und Städte,“ hidtil er udkommet 3 Bind (Altona 1833—1837) som indeholde nogle og tyve originale historiske Afhandlinger og Undersøgelser.

I Naborigerne Sverrige og Norge gives for Diebliffet (foruden det ældre „Kongel. Vitterhets- Historie- och Antiquitets Academie“ i Stockholm, hvis i 14 Bind udgivne Skrifter næsten udelukkende behandle Materier af den svenske og nordiske Historie og Oldtidsvidenskab) to egentlig historiske Samsfund. I Stockholm stiftedes 1816 et Samsfund for Udgivelsen af Haandskrifter til Skandinaviens Historie (Samsfundet för utgifvandet af Handskrifter rörande Skandinaviens Historia.) Dette Selskab har siden faaet Navn af kongeligt, og optaget udenlandske Medlemmer. Dets Iver og Virksomhed skyldes Bekjendtgjørelsen af den værdifulde Samling: „Handlingar rörande Skandinaviens Historia,“ (egentlig blot

---

\*) Selskabet har foreløbigen for dets Regning befoftet Udgaven af det ved Professor Dr. A. E. J. Michelsen med stor Flid og Omsorg samlede „Urkundenbuch zur Geschichte des Landes Ditmarschen.“ Altona 1834. XX. og 414 S. 4to.

Sverriges), hvoraf allerede 21 Bind ere udfomne. Stockh. 1816—1830. \*) Men Sverrige har desuden i de sidste Aar givet et sieldent Exempel paa, hvad enkelte Mænds Barme og Vegeistring for fædrelandsk Litteratur kan virke. Paa Herregaarden Löberöd i Skaane har Gieren, Hs. Ex. Grev de la Gardie, foruden et betydeligt Bibliothek, anlagt en Samling af Haandskrifter og Brevskaber, oprindelig bestemt for Familie-Papirer, men udvidet ved heldige Gehjælpelser til et virkeligt historisk Archiv. \*\*). Det indbefatter efter de omhyggeligt udarbejdede Registraturer, foruden en vigtig historisk Manuskriptsamling, en vel ordnet Skat af adskillige tusinde Nummere af Archivdocumenter, Actstykker, Protocoler, Brevsamlinger m. m. vedkommende Sverriges, Danmarks og flere Landes Stats- og Personshistorie, Statistik, Adelshistorie, m. m. Man har Leilighed til at blive bekendt med en Deel af dets Rigdom, giennem den Samling af utrykte Documenter, Breve, m. m. som Gierens ædle Opoffrelser for sit Fædrelands Historie lader komme for Lyset, og hvorpaa Udgiveren, Provst Wieselgren, med en lige patriotisk, uegennyttig Iver har opoffret flere Aars Noie og Arbeide, i Fritimer fra en vidt omfattende Embedsvirksomhed.

I Norge dannede sig ligeledes i A. 1832 et Samfund, med det Formaal at udgive Materialier, Undersøgelser og Afhandlinger, hørende til Norges Historie. Selskabet har, fornemmelig giennem enkelte af dets arbejdende Medlemmers Be-

\*) Denne Samling maa ei forveksles med en anden: "Handlingar rörande Sveriges äldre, nyare och nyaste Historia, samt historiska Personer, utgifna af ett Sällskap." I—IX Del. Stockh. 1830—33.

\*\* *De la Gardiske Archivet, eller Handlingar ur Grefl. De la Gardiska Bibliotheket på Löberöd; utgifvet af P. Wieselgren. I—X Del. Lund 1831—38.* I de 4 første Dele har Udgiveren meddeelt til Översigt samtliga Rubriker, saavel af Manuskriptsamlingens, som af Archivdocumenternes Registraturer.

stræbelser, vist i faa Aar en betydende Virksomhed. Af dets Skrifter ere 5 Quartbind under Titel af „Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie, udgivne af et Samfund,“ udfomne i Christiania fra 1833 til 1837.

## 6.

Det var Følelsen af en i vort Fædreland bestaaende Trang, og Tanken paa, hvormeget der i andre Stater er virket til det her omhandlede, ligesom til andre videnskabelige og medborgerlige Formaal ved Foreningen af Manges Kræfter, der først vakte Ønsket om ogsaa i Danmark at fremkalde et saadant Samfund, som det, der nu i den danske historiske Forening har dannet sig. Ideen, som har ligget til Grund for dette Selskabs Stiftelse og Indretning, jaavelstom til den vedtagne Plan for dets Virksomhed, er oprindeligen fremsat og udviklet i Indgangen til den første trykte Indbydelse, der havde Foreningens Oprettelse til Folge. Da denne ikke er kommen ret mange for Dine, vil det ei være overflødig at gjentage en Deel af hvad der var sagt:

„Vidnesbyrd om den Afgøelse og Yndest, Historien og de historiske Videnskaber i vort Fædreland have fundet, fremviser dets Litteratur bl. a. i flere fortrinlige og berømte Samlinger af vor Nationalhistories Kilder. Men ikke altid have disse Kilder selv været heldige nok til at finde den Beskyttelse og Bevaring, som de i Tidernes Løb trænge til, for engang, naar det rette Dieblif kommer, at kunne fremdrages, og yde Forskere og Historiekrivere det Stof, de behøve til at give Fortidens Villedede Sandhed og Klarhed. Tallose Diplomer, Actstykker og Documenter, vigtige for Landets og Folkets indre Historie, har Egegyldighed og Forsømmelse ladet adsplyttes og forgaae. En Mængde andre originale Kilder, Optegnelser og Samlinger til Stats- og Folkeshistorien, til Dan-

marks biographiske og Personal-Historie, have deelt Skiebne med hine. Forgives søge vi i vort Fædreland et eneste privat Bibliothek eller Archiv, hvor utrykte Kilder, Brevskaber og Materialier til dets Historie, af Betydning eller i nogen Mængde, vare at finde. Klostrenes, Capitlernes, Stiftskirkerens Brevkister og Archiver ere for længe siden overgivne til Udæggelse og Adspjittelse. Af gamle danske Slægters Huus-Archiver er saa at sige Intet tilbage;\* ja selv af Kjøbstædernes Archiver kun sørgelige Levninger. — — — Lader os ikke dolge for os selv, hvad vi have Mangel paa, hvad vi have forsømt, eller været mere ligegyldige for, end vi burde. Lader os ikke dolge, at levende Aand for Historien, og for dens værdige, Tidsalderens Fordringer fyldestgjørende Behandling, har i Danmark, i et vist Tidsløb, været svagere, mindre udbredt, end ønskeligt var. Men lader os endnu mindre forsømme, hvad der, ved Fleres og Manges feredede Kræfter, endnu kan skee, saavel for at vække denne Aand, eller rettere, styrke og befæste den allerede vakte; som for at frede, samle, bevare og benytte hvad der endnu i Landet findes omspreddt af Brevskaber, Aktsstykker, private Optegnelser og andre utrykte Materialier til Landets Historie. Lader os heri ikke længer staae tilbage, hverken for vore Naboer, de Svenske, eller for vore Medborgere i Slesvig, Holsten og Lauenborg. Lader os endeligen virke, hvad der

---

\*) Det eneste af saadanne, der var tilovers, og gienste en betydelig Del gamle Kongebreve og andre Diplomer og Brevskaber, vedkommende en af de ældste danske Adelslægters og dens Besidderss Historie m. m. var **Rosenkrantzernes**, i flere Aarhundreder paa Familiens Stammegaard **Rosenholm** i Jylland (Aarhus Stift) bevarede Archiv. Om dets Indhold, og om den sørgelige Skiebne, dette Archiv havde ved at bortføres fra Slægtens fædrene Gaard, først til Kiøbenhavn, siden til Norge, hvor det opbrændte i Frederikshald 1826, findes en kort Beretning i Nordist Tidsskrift, I Bd. S. 163.



er os mueligt til, at historisk Kunst og Historiekrivning ogsaa i vort Fædrelands Literatur maa hæve sig til en Grad af Betydning og Værd, der kunne svare til denne Literaturs øvrige Udvikling; og det saaledes, at det historiske Talent hos os ikke altid ubelukkende skulde henvende sine Kræfter til den danske eller nordiske Histories Behandling; for at vi saameget snarere maatte opnaa at de historiske Forfattere, hvis Arbejder man vil kunne sætte i Række med de øvrige europæiske Nationers Classikere i dette Fag."

Det er dette sidste Synspunkt, vi ligesaa lidt bør forlade, i at betragte, hvad en historisk Forening i Danmark kan og bør sætte sig til Maal for dens Virken og Bestræbelser, som vi maae opgive Tanken paa den for enhver Borger og Fædrelandsven nærmeste Gienstand for historisk Interesse, Forskningslyst og Studium i den nationale Histories Oplysning og Bearbejdelse. Thi det er forgievet at ville tænke sig den sidste i en værdig og ædel Skikkelse, naar ikke historisk Indsigt, Lærdom og Kunst i Almindelighed er et Formaal for deres Stræben, der ville fortælle Historien. Det er en ufuldkommen, indskrænket Retning, at ville studere Historien allene i sit eget Lands Fortid, eller i sit eget Folks Begivenheder. Den danske Historie kan hverken opfattes eller berettes, uden nøiagtig Kundskab til det øvrige Skandinaviens, det tydske Riges og flere tilgrændsende Landes historiske Forhold; og det er heller ikke allene i vor egen Nations Hændelser — det er i Untverfalthistorien, i den gamle Historie, i den ældre og nyere europæiske Stats- og Folkhistorie, hvor det historiske Talent maa søge Stoffet for sine Studier og Arbejder; hvad enten det vil lade disses Frugter allene komme den indenlandske Historie til Gode, eller udstrække dem til Æmner, der ligge udenfor vort eget Folks Skiebne og Tilstand i Fortiden.

Derfor vi dog imidlertid for det første blive staaende

ved vort Fædreland, da vil en noget dybere Kundskab til det, vi besidde af historisk Literatur, uden Vanskelighed lære os at skionne, hvad og hvormegret vi endnu mangle; og derved overbevise os om, at der hos os selv for et langt Tidsrum er aabnet Arbejderne i historisk Forskning, Videnskab og Konst en vid og frugtbar Mark. Man kan overhovedet sige, at der hidtil i Danmark overhovedet er virket mest for enkelte Hovedgrene af vore historiske Kilders Bekjendtgørelse, og for Oplysningen af nordisk Oldtidsvidenskab, Mindesmærker, Sagnhistorier, Islands og Norges Forfatning, Nordens Myther, dunklere Fortid og Sagntid, hvilket Alt dog staaer i ulige fiernere Berøring med vort nærværende nationale Liv, end Danmarks Historie fra Middelalderen af, eller fra den Tid, da et egentlig historisk Lys for Begivenhederne kan tilveiebringes. Men allermindst er virket for de Tidsrumms Historie, der ligge os nærmest, og staae i nærmest Forbindelse med vore nærværende selskabelige, borgerlige, nationale og Statsforhold. Disse ere, naar vi undtage endeel Retsforhold, endnu enten slet ikke, eller kun ufuldkomment oplyste ved kritiske og historiske Undersøgelser af ældre Institutioner, Vedtægter, Sæder og Kulturtilstand. Enkelte nyere Arbejder have vel vist, hvilken Vel Forskningen bør tage i dette Slags, for Stats- og Folkehistorien lige uundværlige Forarbejder;\*) men de have derved kun gjort Savnet af saa mange andre, og lige nødvendige, end mere føleligt. Saaledes søge vi forgieves tilfredsstillende Undersøgelser over Agerbrugets og Sofartens ældre Tilstand og sildigere Historie i Danmark (Folkets tidligste og vigtigste Næringskilder); over Bondestandens Udvikling, Vilkaar og Stilling i forskellige

---

\*) Saaledes f. Ex. Belschows, desværre endnu ikke fuldførte Commentatio de institutis militaribus Danorum. (Pars I. 1831.) Jacobsens Fremstilling af det danske Skattevæsen under Christian III. og Frederik II. (Kbh. 1833) o. a. fl.

Tidsalder; over Aristokratiets eller Adelsstandens Opkomst og omskiftende Skikkelser, indtil dens politiske Undergang; over Ridskæderne og Municipal-Forfatningen; over Gilderne og deres Forhold til de tidligere Haandværkslaug; over Stattevæsenet og Statsindtægterne i Middelalderen og en stor Deel af den nyere Tid; over Myntvæsenet; over Militærvæsenet, Krigsrustning og Værnepligt, efter det 13de Aarhundrede; over Næringslivets og Handelens Tilstand i tidligere og tidligere Perioder; over mange vigtige Punkter i Kirkehistorien og Kirkeforfatningen, (s. Gr. om Kirke-reformationens Følger og Virkninger i Staten og Statsstyrelsen under Christian III. og hans nærmeste Efterfølgere); foruden en stor Deel andre specielle Materier, som her ei kan være Sted til at opregne. \*) Vi kunne dog ikke forbigaae, at selv den vigtigste og mest indflydelsesrige politiske Begivenhed og statsretslige Forandring i Danmarks nyere Historie, Statsforfatningens Overgang fra et indskrænket til uindskrænket Monarchie, endnu savner en kritisk og fuldstændig Fortælling; og det bedste, som hidtil er skrevet derover, maae vi søge hos en udenlandsk Forfatter (Spittler). Overhovedet er det en Kiendtgjerning, at hvormange meer eller mindre fortiente Forfattere, fra Grams, Langebeks og Suhms Tid indtil vore Dage, der end have arbejdet i og for vort Fædrelands Historie: savner den endnu Virkningen og Præget af det 19de Aarhundredes aandelige Fremfærd, der ogsaa i det historiske Studium, og i Fremstillingen af det ligesaa meget

\*) Det bør bemærkes, at de allerfleste ovenfor nævnte Gjenstande bl. a. ere behandlede, og ikke uden Fortieneste, i særskilte Afhandlinger af Dr. G. L. Baden. Men foruden at disse dog egentlig mere ere Collectanea, end gennemførte Undersøgelser; saa have de næsten alle den Mangel, at flere Tidsalderes eller Aarhundredes ofte høist forskellige Billaar og Institutioner sædvanligen betragtes og behandles under eet — en Fremgangsmaade, der umuligen kan lede til sande og sikre historiske Resultater.

rensede som berigede historiske Stof, ere overordentlige og forbausende. Det er ligesaa vensynligt, at Historiekrivningen og den historiske Kunst hos os endnu kun er i sin første Udviklingsperiode, som det udentvivel for en stor Deel er en indvortes Følelse af Videnskabens Stilling og af Mangelen paa de Forarbejder, vort Lands Historie endnu fattes, der hidtil har ledet ikke saa talentfulde Dyrkere af Historien til at anvende deres Flid og Kræfter mere paa specielle Materier, eller paa antiquarisk-archæologiske Undersøgelser og Oplysninger af Nordens Oldtid, end paa at oplyse og fremstille større og sammenhængende Ufsnit af den ældre og nyere danske Historie; eller paa at bearbejde denne ligesaameget med Hensyn paa Folket, paa de ethnographiske og indvortes politiske Forhold, som paa Regenterne og den ydre Statshistorie.

Det er heller ikke uden Grund, at Mange i vore Dage klage over, at vort Fædrelands nyere Historie mere end biligt er forsemt af Historieforskere og Historiekrivere. Med al vor Interesse for det gamle Nordens Skatte, til hvis fornemste Bogter og Tolker Historiens Genius virkelig synes at have faaret vort Fædreland, kunne vi dog egentlig ei betragte disse anderledes, end fra det mere poetiske og antiquariske Synspunkt, saaledes som begge uimodsigelig maa træde ind i Historien og den historiske Skildring af en saa fiern Tidssalder. At der i en saadan Skildring af det gamle Norden (fornemmelig Island, Norge og Sverrige) tillige kan indgaae rige og hyperlige retshistoriske Elementer, er en uvurdeerlig, hidtil heller ikke tilstrækkelig benyttet Tilvæert for Stoffet i den gamle nordiske Historie. Men for Danmark i Særdeleshed kunne vi dog ei overse, at disse Elementer først fremtræde sildigere, efterdi vore skriftlig optegnede gamle Love egentlig ikke, som historisk Kildestof, kunne sættes høiere op i Tiden, end til det 12te Aarhundredes Stats- og Rettsforhold; og af de først-

nævnte Forhold, findes ulige færre Spor levnede i de danske, end i de øvrige nordiske Løve; uden Tvivl fordi Kongemagten, eller det monarkiske Princip, tidligere har konsolideret sig i Danmark, end i det øvrige Norden.

Den forældede Fremgangsmaade, at ville anvende alle Kilder til historisk Kundskab om det gamle Nordens Cultur- Tilstand, Stats- og Retsforfatning, m. m. paa Danmark, tilstøder Videnskabens nærværende kritiske Standpunkt kun med stor Indskrænkning; og dette er en Opfordring mere for Bearbejderne af Fædrelandets Historie, til at henvende deres Forskning og Flid paa de Kilder, som udelukkende tilhøre denne; og til de Perioder, hvis historiske Oplysning man ofte og længe har tilfidesat for blot antiquariske Undersøgelser. Allerede besidder Danmark to, med Pengemidler rigeligt udstyrede Stiftelser\*), hvis Formaal og Virksomhed udelukkende har været henvendt paa islandske Monumenters Udgivelse, paa Nordens Oldsager og Oldtidsvidenskab. Det var vel paa Tiden, at man eengang fra Island, Grønland og Norge steg ned til Danmark; at man fra Gravhøje og Oldsager vendte sig til Historiens Liv og Handling; at man engang tænkte paa at henvende Opmærksomhed og virkende Kraft paa vor egen og egentlige Nationalhistorie — paa den Historie, med hvilken vi endnu ved det danske Stats- og Folkeliv staae i umiddelbar Berøring — paa vort Fædrelands Ethnographie og historiske Chorographie og Statistik; paa at bevare hvad der endnu er ubekendt eller ubenyttet af adspredte, forglemte

---

\*) Den Arna-Magnæanske Stiftelse, med en aarlig Rente af omtrent 960 Rbb. (s. Werlauffs biographiske Efterretninger om Arnas Magnæus. Rbh. 1835, S. 166) og det Kongl. nordiske Oldskrift-Selskab, hvis Indtægter i Aaret 1837 udgjorde ikke mindre end 5564 Rbb. (see Aarsberetningen og Regnskabet for 1837).

eller væsentlige Brevsæber, Documenter og Actstykker; paa Tilvejebringelsen af et for hver dannet Statsborger ved tusinde Læseligheder saa umisteligt Hjælpe middel, som et historisk=biographisk Repertorium over de i vor Nations historiske Liv handlende og virkende Personer;\*) paa Skildringer og Korttællinger af de Aarhundredes Væsenheder, som liaae os nærmest, og til hvis Skiebne og Tildragelser vi derfor føle os nærmest knyttede.

Endnu er jo virkelig (for ei at tale om Perioden fra det 14de til det 16de Aarhundredes Midte) den danske Historie fra Reformationen af (naar vi tildeels undtage denne vigtige Begivenhed selv) næsten ubearbejdet; dersom man nemlig vil tænke paa en Bearbejdelse, bygget paa fuldstændig Benyttelse af de utrykte Kilder. Vel er enkelte danske Kongers Historie fra denne Periode behandlet i særskilte Bøger; men hvo vilde i vore Dage finde sig tilfredsstillt ved Behandlingsmaaden? — Værdoms- og Kulturhistorien, Landets indre Forhold og Folkets Tilstand, Statsstyrelsens Organisation og Udvikling, deler hiint Savn med den politiske Historie; og ældre historiske Arbejder af stor Fortieneste, som *Hvitfeldts Kronike*, *Krag's Christian den Tredies Historie*, den saakaldte *Resens* (egentlig *Eyschanders*) *Kronike af Frederik den Anden*, *Slanges*

---

\*) Det er en betrovelig Sandhed; men den maa siges: der gives maaskee intet Land i Europa, hvor Ukyndighed i den biographiske Deel af Nationens Historie kan være større, end den, som hersker i Danmark i det 19de Aarhundrede. Dette staaer i Forbindelse med en, i sildigere Tider endnu mere overhaandtagende Egegyldighed for Personalhistorien, og for den indenlandske Biographie, der synes at være et næsten almindeligt Charaktertræk hos vor Nation. Hvor lidt vore Naboer i Sverrige, hvis Stats- og Folke-Historie tillige har naaet en meget agtvaerdig Grad i videnskabelig og national Bearbejdelse, dele en saadan Egegyldighed med os: derom kan allene det nye "Biographiska Lexicon öfver namnkunniga Svenska Män" (I—IV. Bd. 1835—38, fra A til Fl.) tiene til Vidnesbyrd.

Christian den Fjerdes Historie m. fl. maae dog i vor Tid mere betragtes som Kildekrifter eller Material-Samlinger, end som Værker af den historiske Fortællingskonst. At fortælle den danske Historie overlod man længe til Fremmede; og det selv paa en Tid, da man dog allerede begyndte med større Flid at forske og udgive vore historiske Kilder. Allerede under Christian den Fjerde indkaldtes to Nederlændere (Pontanus og Meursius) for at skrive Landets Historie paa Latin; i det 18de Aarhundrede blev den to Gange skrevet af Udlændinge paa Fransk, og to Gange paa Tydsk (af Gebhardi og Schlegel). Holberg, den danske Literaturs egentlige Stifter, folte Folkets Trang, og gav ogsaa i sin „Danmarks Historie“ en mærkværdig Prøve paa sin Lands Danskhed.\*) Men skiondt denne Bog endnu er den læseligste almindelige Historie af Fædrelandet, vi besidde i vort eget Sprog: maae vi dog, som let er at begribe, i vor Tid læse den mere som et Forfatterværk af Holberg, end som et historisk Arbejde, der kunde tilfredsstille det 19de Aarhundredes videnskabelige og kritiske Fordringer til Historiekrivere. Dette er saameget mindre at tilregne Holberg, som han virkelig ikke allene i Aand og Originalitet stod over sin Samtid; men ogsaa i historisk Composition og Foredrag var den, som maatte bryde Isen i Danmark; og heri aldrig engang blev opnaaet af Noget af de

\*) Det kan vel være værd, her eensgang at gientage, hvad vel endnu stundom finder Modsigelse: at Holberg egentlig kun ved sit Fødested tilhørte Norge; men at hans hele aandelige Liv, dets Virksomhed og dets Frugter, udelukkende vare henvendte til Danmark og danske Forhold; og at f. Ex. hans mest eiendommelige og nationale Arbejder, Peder Vaars, Comedierne, Historien, aldeles tilhøre og bevæge sig i disse Forhold. Herved maa det naturligviis bringes i Beregning, at begge Lande og Nationer dengang udgjorde en borgerlig og politisk Eenhed; men der er dog (for at bruge et i det mindste analogisk Exempel) omtrent ligesaa lidt Grund til at kalde Holberg en norsk Forfatter, som til at regne Preussernes Frederik II. til de tydske.

danste Lærde, der et eller et Par Decennier tidligere begyndte at behandle Tidsrum og Gmner af den danske og nordiske Historie med mere Kritik og Kilde-Forskning, end Holberg anvendte, men med mindre Smag og ringere Forfatter-Svne. \*)

## 7.

Gulver, som har Kundskab og klart Begreb om, hvad Historien fra den videnskabelige og kritiske Side, saavel som fra det politiske Synspunkt og i en renere og værdigere Behandling, er bleven til i det 19de Aarhundrede — og som da tillige betragter, hvad der i samme Tidsløb hos os er præstet i vor egen Historie, og overhovedet i Historiekrivningen: vil vist ikke kalde det i Tvivl, at den danske Litteratur paa denne Bane endnu har meget at indvinde. Mange have ogsaa erkendt dette; og der føres jævnlig Klage over, at vi baade savne gode Lærebøger, og populære Haandbøger i vort Fædrelands Historie. For en Deel ere disse Klager, vel ikke ganske ugrundede; men snarere utimelige. Lærebøger og Haandbøger, der ikke skulde lade noget tilbage at ønske, kunne i ethvert Tilfælde ikke ventes at fremkomme, før det historiske Stof er saaledes gennemarbejdet og bragt i det Rene, at dets sammentrængte Kærne i en Lærebog, et historisk Compendium,

---

\*) 1732 udkom den 1ste Udgave af Holbergs Danmarks Historie, hvorved han egentlig aabnede sin Bane som dansk historisk Skribent. Det var først 1743, at Gram, og andre Lærde i det nylig stiftede Videnskaberne's Selskab begyndte at meddele lærde og kritiske Underføgelser, der vedkomme eller staae ind i den danske Historie. Man kan ogsaa med Grund sige: at Holberg "brød Isen i historisk Composition og Foredrag" i vort Modersmaal; thi hvad der af Anders Bedel og Lyschander mod Enden af det 16de Aarhundrede var begyndt i Kronike-Stil og Form, blev, tilligemed den hele ypperlige Førstegrøde af dansk Skriftsprog og Litteratur fra det 16de Aarhundrede, afbrudt og sludt tilside i det 17de.



faa at sige giver sig af selv. Og hvad den populære Historiefrivning angaaer, da er det, man vil kalde saaledes, egentlig den Historie, der altid fortrinligen skulde betragtes, som den sande og rette — der, i at fortælle Forfædrenes Skiebne og Hændelser for hele Nationen, tillige vækker Lyst og Interesse for den historiske Kundskab hos tænksomme Læsere af enhver Folkeklasse — den, der anvender historisk Forskning, Videnskab og Kunst i Forening, for at tilveiebringe en Fortælling, hvorved Aandens og Tankens Sandhed, som den indre historiske Kilde, ledes ind i Begivenhedernes ydre, legemlige Skikkelse. En saadan Historie maa hverken være overlæsset med overflodig Lærdom, eller overflodig Reflexion og Undervilning; den maa hverken være livløs eller legemløs; den maa nære Tænkningen, imedens den tilfredsstiller Beskuelsen og Videlysten. Den maa, for at kunne være populair, fremfor Alt være national; d. e. den maa sætte os ind i Folkets Egenheder, i Fædrelandets Beskaffenhed, i dets udvortes og indvortes Skikkelse, i det Giendommelige af vore Forfædres Charakter, Liv og Tilstand i enhver Tidsalder.

At Danmarks historiske Litteratur ikke er udviklet, at vort eget Lands Historie endnu seer mangen uundværlig Berigelse for det 19de Aarhundrede i Mode: kunne vi i øvrigt betragte som en mere gunstig, end uheldig eller nedslaaende Omstændighed. Det er ingen Skade for en Litteratur, at den har Kræfter at vække, friske Frugter til at modne og at høste. Historien fordrer overhovedet en vis national Modenhed og aandelig Kraft, for at fremtræde i mere fuldendte, eller classiske Former. Vi kunne ei være uden Haab om, at flere af vore Dages Betingelser, at et opvaagnet høiere politisk Liv, en fornyet og forstærket Deeltagelse i alle virkelig nationale og fædrelandske Giensstande, ogsaa hos os ville fremme Udviklingen af et nyt og ungdommeligt Liv i de historiske Studier og en dermed

forbunden literair Virksomhed og Production. Denne er endog ikke allene bebudet, men begyndt paa flere Veie, og i forskellige Retninger og Skikkelser, der love den danske historiske Litteratur en mere livsfuld og rigere Fremtid. Uden at anslaae Virkningen af de Foretagender, som disse Blade ere bestemte til at anmeldte og indlede alt for hoit: horer det dog til deres Forfatters gladeste Forhaabninger, at et Samfund, som det, der under en allerede ikke lidet opmuntrende Deeltagelse hos dannede Mænd af alle Stænder og Folkeclasser, nu træder i Virksomhed, vil udgiøre et heldigt Forenings- og Udviklingsmiddel for mange, forskielligt modificerede historiske Interesser, Foretagender og Bestræbelses i Fædrelandet.

Det vil være ufornodent, nærmere end det allerede i Foreningens Vedtægter er udtalt, at udvikle Ideen for Samfundets Tilværelse og Virken i Almindelighed, eller de Hovedformaal, hvilke det, som vi haabe i en stadig, om end ikke særdeles hurtig eller glimrende Fremgang, vil stræbe at nærme sig. Thi vi tør ikke tilbageholde den Grindring: Foreningen er stiftet i et alvorligt, nationalt og videnskabeligt Oiemed; den vil aldrig gaae ud paa udyortes glimrende eller forfængelige Formaal; den er ikke beregnet paa at kunne vinde Deeltagelse ved andre Midler, end virkelig Interesse for det aandelige Liv i Historien, for Danmarks Fortid og vort Fædrelands historisk-nationalt og politiske Vilkaar i den forbigangne Tid. Det er ved at bidrage til at oplyse disse paa enhver eiendommelig og frugtbringende Maade, at vi ville søge at hæve den historiske Litteratur i Fædrelandet til en hoiere Betydendehed, i det vi tillige, ved at oplive og nære den historiske Sands og Interesse hos den større Almeenhed, ville bidrage til at give Nationalsølelsen og Folkeaaenden en Næring af den Art, som for enhver selvstændig Nation horer til den naturligeste og uundværligste. Foreningen er nemlig

stiftet, ikke blot som et Samsfund til at udgive Skrifter, men ogsaa til at oplive og forstærke Agtelsen for nationalhistoriske Kilder og Monumenter, og Omsorg for deres Bevaring; til at vække eller fornye en mere udbredt Eyst til alvorlig historisk Læsning, ved Vækkelse af Interessen for det historiske Studium, saavel i Almindelighed, som i den nationale Retning, og overhovedet for historiske Arbejder i vort eget Sprog.

Vel maae vi for Øieblikket ideligen mindes om og tænke paa, at vort Samsfund er opstaaet af en i flere Henseender liden og svag Spire; og at det begynder at virke med ringe og indskrænkede Midler, hidtil ganske uden udvortes mægtig Beskyttelse og Fremhjælp; uden anden Kraft, end den indvortes, det maa skabe sig selv. Men jeg har ovenfor søgt at vise: at Marken er vid, Gierningen alvorlig og mangfoldig, og at Høsten kan blive rrig, naar Arbejderne ville danne og bruge deres Flid og Evner. Derpaa vil det heller ei mangle, naar Medborgeres Opmærksomhed, Deeltagelse og Paaskønnelse af enhver reen og redelig Stræben, skienker Arbejdets bedste og mest opmuntrende Lon. Det er til denne Understøttelse af vore Medborgeres patriotiske Varme for Fædrelandets nationale Hæder i dets Historie, i en mere udbredt historisk Aand og Cultur overhovedet: at vi fortrinligen henvende vore bedste Forhaabninger. Det staaer i den danske Almeenheds Magt, at udvide den historiske Forenings Virksomhed i samme Forhold, som den vil skienke Samsfundet den lidet byrdefulde udvortes Bistand, dets Organisation har betinget; i det man ved denne mere vilde see paa, at kunne virke i en videre Kred, at gjøre det mueligt for enhver oplyst og patriotisk Borger, at yde dette Bidrag, og gjøre en bestandig, levende Virksomhed til Betingelse for Samsfundets Stigen og Flor, end man vilde tænke paa at kunne opsamle Pengemidler for en Fremtid, der maa skee lod dem være ubenyttede.

I Haabet om en saadan udbredt, national Deeltagelse for et Foretagende, der paa det nærmeste er knyttet til Danmarks Nationalitet, Selvstændighed, Sprog og eiendommelige Litteratur, skride vi med god Fortrosthing til Værket. Det er med det historiske Tidsskrift, et Foreningsmiddel for Selskabets Medlemmer, og et Mittel for yngre og ældre danske Historikere til at kunne meddele Frugter af deres Forskninger og deres Talent, — at vi begynde den ydre Virksomhed, som maa give et Vidnesbyrd om Selskabets Liv. Vi stole paa, at Tidsskriftets første Bind ikke skal sluttes, uden glædelige Forhaabninger om dets Vedvaren og om stigende Interesse for dets og Selskabets Formaal; ligesom heller ei uden bebudende Segn paa en heldig og udvidet Virksomhed, overensstemmende med den historiske Forenings videnskabelige Formaal. Men, vi kunne heller ei begynde denne Virksomhed, uden at henvende os til Historiens videnskabelige Dyrkere overalt i Fædrelandet; thi det er fra dem, vi fornemmelig maae vente os den Understøttelse og Næring for dette Tidsskrift, der igjen vil kunne meddele sig og virke i Foreningens videre Kreds. Den Enkeltes Kræfter naae ikke langt; og de Faa, af hvis Kald og Stilling man nærmest maatte haabe en Virksomhed af denne Art, kunne dog ei længe holde den vedlige; selv om de ikke jævnlig hindredes fra gode Forsætters Udførelse. Her gielder det om Samvirkning til eet Maal, om en forenet Stræben og Virksomhed af ældre og yngre historiske Forskere og Forfattere i Danmark; og det er ved at danne Foreningspunktet og Midlet for enhver saadan Virken, at Tidsskriftet maa udfylde en af dets Hovedbestemmelser; hvorfor vi heller ei kunne andet end ønske, at det virkelig maatte samle de Kræfter og Arbejder i historiske Retninger, der hos os undertiden meer end onfskelligt adsplyttes og derved tabe i Virkning.

---